

Alman Federal İş Mahkemesi Kararı Sık Uçanlar - Hediye Miller - İade Talebi

Çeviren Arş. Gör.: Ulaş BAYSAL*

Karar Tarihi : 11 Nisan 2006

Karar No : 9 AZR 500/05

Özet

1. İşçi bir sık uçuş programı çerçevesinde, gördüğü iş ile içsel açıdan bağlı olarak ve sadece işi ilgilendiren durumlar dolayısıyla olmamak üzere hediye miller kazanmaktadır. Başka biri adına ve hesabına iş görenler gördükleri işten doğan tüm faydaları elde etmekte yükümlüdür.

2. Bu nedenle Medeni Kanununun 667. maddesi 2. alternatif uyarınca işçi işverenine, işin görülmesi nedeniyle gerçekleşen ve ücretleri işveren tarafından ödenilmiş bulunan uçuşlardan kazanılan hediye milleri devretmekle yükümlüdür. İşverenin işçiden kazanılan hediye milleri kendi menfaati için kullanmasını talep etmesi bilhassa mümkündür.

Olay

1 Taraflar davacının iş seyahatleri nedeniyle "Miles&More" sık uçuş programından kazandığı milleri özel amaçları için herhangi bir şarta bağlı olmaksızın kullanım hakkına sahip olup olmadığı hususunda uzlaşmamaktadır.

2 Davacı 1 Ağustos 1975'ten beri davalı tarafından istihdam edilmekte ve son olarak yurtdışı satış yöneticiliği görevini yürütmektedir. Davacı görevi dolayısıyla çok sayıda uçak yolculuğu yapmaktadır. Bunların masrafları davalı tarafından karşılanmaktadır. 1993'ten bu yana ise sık uçuş dolayısıyla "Miles&More" sık uçanlar programında yer almaktadır. Bu programın katılım şartları uyarınca Almanya'da bu programa sadece gerçek kişiler katılabilmektedir. "Miles&More" programında her katılımcı adına bir mil hesabı oluşturulmaktadır. Programın sahibi şirketle ve bu şirketin işbirliği yaptığı şirketlerle yapılan uçuşlar bahsi

*Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Bilim Dalı

geçen mil hesabına kaydedilmektedir. Mil hesabındaki birikim uçuş ücreti karşılığı olarak bozdurulabilmektedir. Ayrıca hesap sahibi bu birikimini havaalanına demiryolları ile yapılan seyahatler, havayolu şirketi ile işbirliği yapan otellerde konaklama veya işbirliği yapılan oto kiralama şirketlerinden oto kiralanması gibi kampanyalar için de kullanabilmektedir. Davalı 2002'den bu yana davacının "Miles&More" programının katılımcısı olduğundan haberdardır. Davacının mil hesabında Eyalet İş Mahkemesindeki son murafaa tarihi itibarıyla 350.000 mil bulunmaktadır. Bu miller 9.700 Avro değerindedir.

3 Şimdiye kadar davacı iş seyahatleri dolayısıyla topladığı milleri sadece özel amaçlı uçuşları için kullanmıştır. Davalı 28 Ocak 2003 tarihli talimatıyla millerin özel amaçlı kullanımını yasaklamıştır. Kazanılan miller sadece işletmesel amaçlar için kullanılabilir. Davacının Ağustos 2004 tarihinde bu talimata karşı dava açmasından sonra davalı 13 Ocak 2005 tarihinde yazılı olarak 28 Ocak 2003 tarihli talimatın uygulamadan kaldırıldığını bildirmiştir. Başka bir talimata kadar işle ilgili olan uçuşlardan kazanılan miller tekrar özel amaçlar için kullanılabilir. Ancak işveren işyeri giderlerinde bir değişme ortaya çıkması durumunda talimatın uygulanması konusunda yeni bir düzenleme yapma hakkını saklı tutmuştur.

4 Davacı kendi hesabında biriktirdiği millerin iş ile ilgili olarak kullanılmasının davalı tarafından talep edilemeyeceği görüşünü savunmaktadır. Bu millerin kendisinin iş ilişkisi ile hukuksal bir bağı olmadığını ve en azından işyeri uygulaması dolayısıyla bunları talep edebileceğini iddia etmektedir. Davacı davalının 1993'ten bu yana vazgeçme hakkını da saklı tutmamakla biriktirilen millerin iş ile ilgili kullanımından feragat ettiğini de dile getirmektedir.

5 Davacı "Miles&More" programı kapsamında elde ettiği ve kişisel hesabında biriktirdiği milleri özel amaçlarla kullanmaya hakkı olduğunun tespitini talep etmektedir.

6 Davalının davanın reddini talep etmekte, burada sadece soyut bir hukuksal sorunun açıklanması istendiğinden bir tespit davasının mümkün olamayacağını dile getirmektedir. İş amaçlı uçuşlardan elde edilen millerin kendisine ait olduğunu ve de işyeri uygulanmasına dayanan bir talebin, geçmişte kendi tarafından hiçbir şekilde bağlanma

arzusu mevcut olmamasından dolayı mümkün olamayacağını savunmaktadır.

7 Dava İş Mahkemesince kabul, Eyalet İş Mahkemesince reddedilmiştir. Davacı Eyalet İş Mahkemesi tarafından açık bırakılan temyiz yolunu kullanarak, davasını tespit dilekçesi ile bir üst mercie taşımıştır.

Gerekçe

8 A. Temyiz temelden yoksundur. Eyalet İş Mahkemesi davayı haklı olarak reddetmiştir (Eyalet İş Mahkemesi tarafından davanın reddi yerindedir).

9 I. Dava mesmudur. Davalının iddiasının aksine, halihazırda "Miles&More" sık uçuş programından ve diğer sık uçuş programlarından biriktirilen millerin özel amaçlarla kullanımına izin verilmesine rağmen, Hukuk Usulü Tüzüğü'nün 256. maddesine göre gerekli olan tespit menfaati olayda mevcuttur. Davacı biriktirdiği milleri hiçbir çekince olmadan özel amaçlarla kullanıp kullanmayacağını kesin olarak bilmek istediğini murafaa sırasında açıklamıştır. Davalının 13 Ocak 2005 tarihli beyanında vazgeçme hakkını saklı tutmasından dolayı tespit davacının menfaatinin bulunduğu kabulü gerekir. Çünkü eğer belirsizlikten kaynaklanan bir tehlike hakkı tehdit ediyorsa ve verilecek karar bu tehlikeyi bertaraf edebilmek için uygunsa derhal tespit hukuksal bir menfaat mevcuttur. Olaydaki durum da budur. Davacının biriktirdiği milleri özel amaçlarla kullanıp kullanmayacağı veya davalının vazgeçme hakkı olup olmadığı soruları bir tespit kararı ile ortadan kaldırılabilir.

10 II. Dava temelden yoksundur. Davacının iş seyahatleri dolayısıyla hesabına aktarılan miller konusunda hakkı yoktur. Bu nedenle işyerindeki gider durumunda bir değişiklik olur ise davalı millerin özel amaçlı olarak kullanım hakkını geri alabilir.

11 1. Medeni Kanunun 611. maddesi ve iş sözleşmesinin birlikte yorumlanmasından davacının milleri özel amaçları için kullanabileceği sonucu çıkmamaktadır.

12 a) Taraflar "Miles&More" sık uçanlar programından elde edilecek özel faydaların kime ait olacağını aralarında kararlaştırmamıştır.

13 b) Sözleşmenin içeriği olacak şekilde bir işyeri uygulaması da oluşmamıştır.

14 aa) İşyeri uygulamasından, işverenin, işçilerin tümünde veya belli bir gruba ait işçilerde kendilerine sağlanan bir ödeme ya da imtiyazın sürekli olacağı izlenimini uyandıran belirli bir davranışının düzenli olarak tekrarı anlaşılır. İşverenin icabı olarak değerlendirilecek davranışı, işçiler zımnen kabul ederse, mutad hale gelen bu edimlerden işçilerin sözleşmesel talepleri oluşur. İşyeri uygulaması iş sözleşmesi ile genel olarak düzenlenebilen her konuda mümkündür. Davalının iddiasının aksine talebin oluşabilmesi için işverenin yüküm altına girmek konusundaki isteği belirleyici değildir. Belirleyici olan beyanın muhatabının, beyanı ya da işverenin davranışını tüm eşlik eden olguları da dikkate alarak dürüstlük ve iyi niyet ilkelerine göre nasıl anlayabileceğidir. İşyeri uygulaması işverenin göz yumması ile de oluşabilir.

15 bb) Olayda bir işyeri uygulamasının oluşması için eksik olan genellik şartıdır. Sadece tek bir işçiye sağlanan edim işyeri uygulamasının temel ilkelerine göre hesaplanabilir, nesnel bağlanma iradesi olarak değerlendirilemez. İşveren edimi tüm işçilere ya da en azından sınırlanabilir bir grubun tamamına sağlamalıdır.

16 Edimin kaç kere sağlanmasından sonra işçilerin bunun devam etmesini bekleyebilecekleri konusunda genel bir kural mevcut değildir. Bu olgu edimin çeşidi, süresi ve yoğunluğuna göre belirlenmelidir. Ayrıca uygulama sayısının personelin genişliğine veya yararlanan işçi grubunun genişliğine oranının da göz önüne alınması gerekir. Uygulamanın sayısı, tekrarlanması ve süresi arasındaki ilişkinin değerlendirmesi yanında edimin türü ve içeriği de dikkate alınmalıdır.

17 Ne Eyalet İş Mahkemesinin tespitlerinden ne de davacının açıklamalarından davalının kaç tane işçinin iş dolayısıyla elde ettikleri milleri özel amaçlar için kullanmasına göz yumduğu ve bu işçilerin sayısının personel sayısına oranının bilgisine ulaşılabilmektedir. Davalının 28 Ocak 2003 tarihli yazısı ve 13 Ocak 2005 tarihli bildiriminden çok "Miles & More" kartı sahibine yöneliktir. Buradan davacı dışındaki da sık uçanlar bulunduğu sonucu çıkarılabilmekle birlikte, işyeri uygulamasının tespiti için gereken somut sayılar eksiktir.

18 Davalı, davacının milleri ve hediye puanları özel amaçlarla kullanmasına göz yummakla sözleşmenin değiştirilmesi için bir icapta bulunmamıştır.

19 Bir davranışın hukuki içeriği muhatabın makul bir bakış açısı ile iradeyi nasıl anladığı ve nasıl anlaması gerektiğine göre belirlenir. Davalının davranışıyla millerin özel amaçlı kullanımına müsamahasını gelecekte de sürdüreceği içerikli bir icapta bulunduğu ne açık bir durumdadır ne de temyizde bu ortaya koyulmuştur.

20 2. Talep vekalet hukukundan da doğmamaktadır. Eyalet İş Mahkemesi bunu yerinde olarak kabul etmiştir. Davacı Medeni Kanunun 667. maddesi 2. alternatifini uyarınca vekil olarak işin görülmesi dolayısıyla elde ettiği tüm faydaları iş sahibi davalıya devretmekle yükümlüdür. Bu "Miles&More" sık uçuş programından elde edilen faydaları da kapsar.

21 a) İşçinin Medeni Kanunun 662. maddesi anlamında ücret karşılığı olmaksızın iş görmemesine rağmen, Medeni Kanunun 667. maddesi iş ilişkilerine ters düşmediği ölçüde uygulanmalıdır. Vekalet hükümleri iş ilişkileri için de geçerli olan genel ilkeler içerir. Kim başka birinin menfaatine harcamalarda bulunursa, menfaatine harcamalarda bulunduğu kişiden harcamaların tazminini talep edebilir. Aynı ilke Medeni Kanunun 667. maddesinde düzenlenen iade yükümü için de geçerlidir. Bahsi geçen hukuk normu Medeni Kanunun 670. maddesinde düzenlenen harcamaların tazmini talebinin karşılığını oluşturmaktadır. Vekilin görülen iş dolayısıyla hiçbir zarara uğramaması gerektiği gibi, bundan fayda elde etmemesi de gerekir. Aynı şekilde işçi kural olarak kararlaştırılmış olan ücret dışında ediminden maddi bir fayda sağlayamaz. İşveren işin görülmesi için gerekli olan aletleri işçinin kullanımına sunmakla yükümlüdür. Sadece işçinin işine doğal olarak dahil olanlar, ücret ödemesi ile denkleştirilmelidir.

22 b) Medeni Kanunun 667. maddesi 2. alternatifine dayanan iade talebi, vekilin işin görülmesinden bir şeyler elde etmesi koşuluna bağlıdır. Bu da vekilin görülen işle içsel bir bağ temelinde elde ettiği her türlü faydadır.

23 aa) Davacı bu tarz faydalar - çok uçucular için miller - sağlamıştır. İşçinin bunları doğrudan yurtdışında pazarlama görevleri

kapsamında gördüğü işten değil de bu işi görebilmek için kendi adına yaptığı işyerine (vekalet yerine) ulaşmasını saptayan sözleşmelerden elde etmesinin bir önemi yoktur. Medeni Kanununun 667. maddesindeki iade talebi ve kazanım vekilin görevini yerine getirmek için gerçekleştirdiği yan ve yardımcı işler dolayısıyla elde ettiklerini de kapsar.

24 bb) "Miles&More" sık uçuş programından sağlanan faydalar, dışarıda yürütülen işle içsel bir bağ içindedir.

25 (1) Vekilin sadece işin görülmesi ile ilişkili olan fırsatlardan elde ettiği faydalar iade yükümlülüğüne dâhil değildir. Sadece işin görülmesi ve kazanım arasındaki illiyet içsel bağ oluşturmaya yetmez. Aksi takdirde vekil sadece gördüğü işten doğan kaynaklanan fırsatlar dolayısıyla elde ettiklerini de vermekle yükümlü olurdu.

26 (2) Bir içsel bağın varlığı özellikle vekilin fayda sağlama amacıyla iş sahibinin menfaatlerini göz önüne almamasından doğan nesnel bir tehlike varsa kabul edilir. İş sahibinin menfaatlerinin bu şekilde bir tehlikeye maruz kalması, sık uçan vekilin kullanacağı havayolu firmasını seçerken iş sahibi için en uygunu yerine, kendisine en fazla faydayı sağlayanı tercih etmesi durumunda söz konusu olabilir. Ancak bu tarz bir tehlike davacının havayolu firmasını kendisinin seçebilmesini gerektirir. Olayda bu şekilde bir tespit bulunmamıştır.

27 (3) Medeni Kanununun 667. maddesi 2. alternatifine dayanan iade talebi sadece vekâlet verenin menfaatinin nesnel bir tehlike ile karşılaşması ile sınırlı değildir. Adına iş görülenler tüm rizikoyu taşıdıkları gibi görülen işten elde edilen tüm faydayı da elde ederler. Olayda da böyle bir durum söz konusudur. Davalı, işveren olarak işin görülmesi ve bununla vekaletin gereklerinin yerine getirilmesi ilgili tüm masrafları taşımaktadır. Davalı davacının iş dolayısıyla yapmış olduğu uçuşları ödemektedir. Bu nedenle onlardan kaynaklanan faydalar onun hakkıdır.

28 Vekilin işin görülmesi sırasında elde ettiği ve kişisel olarak görülebilecek hediyeleri elinde tutmaya hakkı olduğu olayda ileri sürülebilir. Bu da "Miles&More" sık uçuş programından sağlanan faydanın değeri yüzünden mümkün olmamaktadır. Son murafaadan önce davacının mil hesabında 9,700 avro değerinde 350.000 mil bulunmaktadır.

29 cc) Temyiz talebindeki görüşün aksine üçüncü kişinin kendi isteğiyle yaptığı bağışların iş sahibi değil vekil adına olması iade talebine engel değildir. Yerleşmiş olan içtihatlarla göre iade talebi vekile kişisel olarak sağlanan tüm faydaları da kapsar. Aksinin düşünülmesi halinde vekil kendisine verilen rüşveti de elinde tutabilecektir.